

ŞARTLARA UYULMADAN YAPILAN ZAYİ BELGESİ TALEPLERİ ve HUKUKİ SONUÇLARI

REQUESTS OF LOSS DOCUMENT MADE VIOLATING THE RULES AND LEGAL CONSEQUENCES

Erdem BAL*

öz

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre her tacir ticari defterlerini, ticari defterlere son kaydın yapıldığı tarihten itibaren on yıl boyunca saklamakla yükümlüdür. 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre ise defter tutmak mecburiyetinde olanlar tutulan defterlerle aynı Kanun'un üçüncü kısmında yer alan vesikaları ilgili bulunduğu yıldan itibaren beş yıl boyunca muhafaza etmek zorundadırlar. Ticari hayatın günlük olağan akışı içerisinde fiziki ortamda saklanması zorunlu olan bu defterlerin, defterleri saklamakla yükümlü kişilerin elinde olmayan sebeplerle ziyaa uğraması söz konusu olabilmektedir. Bu durumda tacir, Türk Ticaret Kanunu'na göre ziyaa uğrayan defter ve belgelerle ilgili ziyayı öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içerisinde ticari işletmesinin bulunduğu yer yetkili mahkemesinden zayi belgesi talep edebilir. Bu çalışmada zayi belgesi alınması ile ilgili talep şartları, zayi bel-

ABSTRACT

According to the Turkish Commercial Code No. 6102, each tradesman is liable to keep his commercial books for ten years from the date of the last record of commercial books. According to the Tax Procedural Law No: 213, those obliged to keep a book are obliged to keep the books and the documents stated in the third part of the same law for five years from the year they are related. These books, that are obligatory to be keep in the physical environment in the daily routine of commercial life, may be subject to disasters unavoidably. In this case, the tradesman may request a certificate of loss from the court of competent jurisdiction within fifteen days from the date on which he / she learns the loss related to the Turkish Commercial Code. In this study, the demand conditions related to receive a loss document and the legal consequences that will

* Vergi Müfettiş Yardımcısı

M.G.T.: 22.02.2017 / M.K.T.: 27.03.2017

gesi alınması ve alınmaması durumunda doğacak hukuki sonuçlar ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Zayi Belgesi, Tacir, İbraz, Adli Para Cezası, Defter ve Belge.

arise if the documents are not received will be explained.

Keywords: Loss document, tradesman, submission, judicial fine, book and document

1- GİRİŞ

Kelime anlamı olarak zayi olmak; elden çıkmış, yok olmuş, yitik demektir. Vergi Usul Kanunu'nda defter tutacak gerçek ve tüzel kişiler altı bent halinde sayılmıştır. Buna göre ticaret ve sanat erbabı, ticaret şirketleri, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler, serbest meslek erbabı, çiftçiler defter tutmakla yükümlü kılınmıştır. İktisadi kamu müesseseleriyle dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler defter tutma bakımından tüccarların tabi oldukları hükümlere tabidirler. Tutulması ve saklanması zorunlu olan defterler, sahibinin iradesi dışında meydana gelen sebeplerden ötürü zayi olabilmektedir. Türk Ticaret Kanunu göre defter ve belgeleri zayi olan gerçek ve tüzel kişilere zayi belgesi talep etme fırsatı getirmiştir. Aynı Kanun'a göre zayi belgesi almayanlara adli para cezası öngörülmüştür. Ancak zayi belgesi alabilmek için defter ve belgeye sahip olan gerçek ve tüzel kişilerin birtakım şartlara sahip olması gerekmektedir. Bu çalışmada zayi belgesi alabilmek için zorunlu olan şartlar ve zayi belgesi almamanın ilgili kanunlar açısından doğuracağı sonuçlar açıklanmaya çalışılmıştır.

2- TUTULMASI ZORUNLU TİCARİ DEFTERLER ve SAKLAMA MECBURİYETİ

Türk Ticaret Kanunu 64'üncü maddesinde "*Fiziki ortamda veya elektronik ortamda tutulan ticari defterlerin nasıl tutulacağı, defterlere kayıt zamanı, onay yenileme ile açılış ve kapanış onaylarının şekli ve esasları Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığınca müştereken çıkarılan tebliğle belirlenir.*" hükmü ile defterlerin nasıl tutulacağına ilişkin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığınca yetki verilmiştir. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığınca da 19.12.2012 tarihinde Resmî Gazete'de Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ yayınlamıştır. Daha önce yukarıda açıkladığımız üzere defter tutmakla yükümlü olanlar Vergi Usul Kanunu'nda belirtilmiştir. Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ'in 5'inci maddesinde tutulması zorunlu defterler şu şekilde açıklanmıştır;

"(1) Gerçek veya tüzel kişi olup olmadığına bakılmaksızın her tacir yevmiye defteri, envanter defteri ve defteri kebiri tutmakla yükümlüdür.

(2) Şahıs şirketleri birinci fıkrada sayılan defterlere ek olarak genel kurul toplantı ve müzakere defterini de tutarlar.

(3) Birinci fıkrada sayılan defterlere ilave olarak anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri, limited şirketler ise pay defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteri tutmak zorundadır. 11 inci maddenin dördüncü fıkrası hükmü saklıdır.

(4) Özel hukuk hükümlerine göre idare edilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan ve tüzel kişiliği bulunmayan ticari işletmeler ile kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar tarafından kurulan ticari işletmeler ve bunlara benzeyen ve tüzel kişiliği bulunmayan diğer ticari teşekküller birinci fıkrada sayılan defterleri tutmakla yükümlüdürler."

Türk Ticaret Kanunu'nun 82'nci maddesine göre her tacir;

- a) Ticari defterlerini, envanterleri, açılış bilançolarını, ara bilançolarını, finansal tablolarını, yıllık faaliyet raporlarını, topluluk finansal tablolarını ve yıllık faaliyet raporlarını ve bu belgelerin anlaşılabilirliğini kolaylaştıracak çalışma talimatları ile diğer organizasyon belgelerini,
- b) Alınan ticari mektupları,
- c) Gönderilen ticari mektupların suretlerini,
- d) 64 üncü maddenin birinci fıkrasına göre yapılan kayıtların dayandığı belgeleri, sınıflandırılmış bir şekilde on yıl saklamakla yükümlüdür. (TTK,¹ m.82/f.1, f.5)

3- ZAYİ BELGESİ TALEP ŞARTLARI ve RED SEBEPLERİ

Türk Ticaret Kanunu'nun 82'nci maddesinde *"Bir tacirin saklamakla yükümlü olduğu defterler ve belgeler; yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet veya hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde ziyaa uğrarsa tacir zıyayı öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde ticari işletmesinin bulunduğu yer yetkili mahkemesinden kendisine bir belge verilmesini isteyebilir. Bu dava hasımsız açılır. Mahkeme gerekli gördüğü delillerin toplanmasını da emredebilir."* (TTK, m. 82/f.7) hükmü ile defter ve belgeleri zayı olan tacirlerin zayı belgesi alabilme imkanı belirtilmiştir. Yetkili mahkeme ticari işletmenin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesidir.

Görüldüğü üzere zayı belgesi alabilmek dava hasımsız olarak açılmalıdır. Hasımsız açıldığı için çekişmesiz yargıya ve basit yargılama usulüne göre sonuçlandırılır. Çekişmesiz yargıya konu olan kararlar ise, gerçek anlamda bir hüküm niteliği taşımamaktadır. Bu nedenle çekişmesiz yargılama sonunda verilen kararlar, maddi anlamda kesin hüküm oluşturmazlar. Bu yargı şeklinde hakim verdiği kararın hatalı ya da haksız olduğu kanaatine varırsa daha sonra bu kararı değiştirebilir.²

Yetkili mahkemeden zayı belgesi alabilmek için birtakım şartlar vardır. Bu şartları sağlamadan yapılan zayı belgesi talepleri ilgili mahkemeler tarafından reddedilmekte, konu Yargıtaya temyiz yoluyla intikal ettiğinde temyiz itirazları da yerinde bulunmamaktadır. Zayı belgesi taleplerinin reddini gerektiren başlıca sebepler defter ve belge sahiplerinin defterlerin korunması amacıyla gereken dikkat ve ihtimamı göstermemiş bulunması, zayı belgesi alabilmek için davanın süresinde açılmaması, zayı belgesi istenilen defter ve belgelerin işletmeyle alakası olmayan yerlerde bulunmasıdır. Diğer taraftan da ziyaa uğramanın kişinin iradesi dışında meydana gelmiş olması zorunludur.

Zayı belgesi taleplerinin reddedilmesine ilişkin özellikli durumlar ve örnek Yargıtay kararları aşağıda belirtilmiştir.

3.1- Defterlerin Korunması Amacıyla Gereken Dikkat ve İhtimamın Gösterilmemesi

Örneğin; defter ve belgeleri şirket aracında taşıyan tacir, defter ve belgeleri taşıdığı aracın camının hırsız tarafından kırılması, defter ve belgelerin çalınması sonucunda asliye ticaret mahkemesine zayı belgesi talebinde bulunmuştur. Ankara 3. Asliye Ticaret Mahkemesi defter ve belgeleri korumada gereken özen ve ihtimamı göstermemiş olmasından dolayı tacirin zayı belgesi talebini reddetmiştir. Tacir konuyu Yargıtaya temyiz yoluyla intikal ettirmiş ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 16.11.2011 tarih ve E. 2010/3476, K. 2011/15231 sayılı kararında özet olarak *"... Mahkemece, dosya kapsamına göre,*

¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu için TTK kısaltması yapılmıştır.

² Soner Altaş, Zayı Belgesinin Reddini Ve İptalini Gerektiren Sebepler, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 315, 2014, S.140

tacirin 68/son maddesinden yararlanabilmesi için bu tarafları defterlerin korunması amacıyla gereken dikkat ve ihtimamı göstermiş bulunması, diğer taraftan da ziyaa uğramanın onun iradesi dışında meydana gelmiş olmasının zorunlu olduğu, somut olayda, davacının defter ve belgeleri belirtildiği gibi araç koltuğundan çalındığı, bu kapsamdaki defter ve belgeleri bu şekilde araç camından da görülebilecek şekilde araç arka koltuğuna konulmasının, TTK'nın 68/4. maddesi uyarınca davacı şirketin bunların saklanması gerektiği dikkat özen ve ihtimamı göstermediği sonucunu doğurduğu, davacı şirketin defter ve belgelerini saklama konusunda gerekli dikkat ve özeni göstermediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası; içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir". hükmüyle tacirin temyiz itirazını yerinde bulmamıştır.

3.2- Defter ve Belgelerin İşletmeyle Alakalı Olmayan Yerde Bulunması

Zayi olan defter ve belgeler için zayi belgesi verilebilmesi için defter ve belgelerin işletmeyle alakalı olan yerlerde veya iş merkezinde bulunması gerekir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 05.12.2005 tarih ve E. 2004/14450, K. 2005/11917 sayılı kararında "(...) Mahkemece, iddia, toplanan kanıtlar ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, davacının faaliyet alanı içerisinde lokantacılık bulunmadığı, hırsızlık iddiasının restaurantta meydana geldiği, bu yerin merkez olmadığı, ticari defterlerin anılan yerde bulunmasını makul kılacak neden ileri sürülmediği, şirketin müdürünün beyanı dışında kanıt bulunmadığı, hırsızlık yapılan yerde dağınıklık ve zorlama olmadığı, iddianın ispat edilemediği gerekçesiyle, davanın reddine KARAR VERİLMİŞTİR.

Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları YERİNDE DEĞİLDİR." hükmü ile tacirin defter ve belgeleri işletmeyle alakalı olmayan yerde bulundurmasından dolayı temyiz itirazlarını yerinde bulmamıştır.

3.3- Zayi Belgesi Almak İçin Yasal Süre İçerisinde Dava Açılmaması

Zayi belgesi alabilmek için defter ve belgelerin zayi olduğu tarihten itibaren Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilen on beş günlük yasal süre içerisinde dava açılması gerekir. Bu süre içerisinde dava açılmazsa sonradan yapılan zayi belgesi talepleri ilgili mahkemeler ve Yargıtay tarafından reddedilmektedir. Nitekim yargı kararları da bu yöndedir.³

4- ZAYİ BELGESİ ALINMAMASI DURUMUNDA ORTAYA ÇIKACAK HUKUKİ SONUÇLAR

Defter ve belgeleri zayi olan kişiler zayi belgesi almamaları veya zayi belgesi taleplerinin reddedilmesi durumunda, Vergi Usul Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu açısından farklı hukuki sonuçlar doğacaktır.

4.1- Vergi Usul Kanunu Açısından

Vergi Usul Kanunu'nun 13'üncü maddesinde mücbir sebepler 4 bent halinde sayılmıştır. Buna göre mücbir sebep;

³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 10.02.2010 tarih ve E.2008/10015, K.2010/1416 sayılı kararı.

1. Vergi ödevlerinden her hangi birinin yerine getirilmesine engel olacak derecede ağır kaza, ağır hastalık ve tutukluluk;
2. Vergi ödevlerinin yerine getirilmesine engel olacak yangın, yer sarsıntısı ve su basması gibi afetler;
3. Kişinin iradesi dışında vukua gelen mecburi gayubetler;
4. Sahibinin iradesi dışındaki sebepler dolayısıyla defter ve vesikalarının elinden çıkmış bulunması; gibi hallerdir.” şeklinde belirtilmiştir. Mezkûr Kanun’un 15’inci maddesinde ise “13 üncü maddede yazılı mücbir sebeplerden her hangi birinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya kadar süreler işlemez. Bu takdirde tarh zamanaşımı işlemeyen süreler kadar uzar.

Bu hükmün uygulanması için mücbir sebebin malum olması veya ilgililer tarafından ispat veya tevsik edilmesi lazımdır.” hükmü belirtilmiştir.

Bu madde hükmünden de anlaşılacağı üzere tutulması zorunlu defter ve belgeleri zayı olan gerçek ve tüzel kişiler ilgili mahkemeden zayı belgesi alamayıp bu durumu ispat edemezse mücbir sebep hali oluşmuş sayılmayacaktır.

Vergi Usul Kanunu 256’ncı maddesinde; “Geçen maddelerde yazılı gerçek ve tüzel kişiler ile mükerrer 257’nci madde ile getirilen zorunluluklara tabi olanlar, muhafaza etmek zorunda oldukları her türlü defter, belge ve karneler ile vermek zorunda buldukları bilgilere ilişkin mikro fiş, mikro film, manyetik teyp, disket ve benzeri ortamlardaki kayıtlarını ve bu kayıtlara erişim veya kayıtları okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri muhafaza süresi içerisinde yetkili makam ve memurların talebi üzerine ibraz ve inceleme için arz etmek zorundadırlar. Bu zorunluluk Maliye Bakanlığınca belirlenecek usule uygun olarak, tasdike konu hesap ve işlemlerin doğrulanması için gerekli kayıt ve belgelerle sınırlı olmak üzere, bu hesap ve işlemlere doğrudan ya da silsile yoluyla taraf olanlara, defter ve belgelerinin tetkiki amacıyla yeminli mali müşavirler tarafından yapılan talepler için de geçerlidir.” hükmü ile defter tutmak mecburiyetinde olan kişiler ile hesap ve işlemlere taraf olanlara defter ve belgelerle diğer kayıtların ibraz mecburiyeti açıklanmıştır

Mücbir sebep hali mevcut olmadığı halde defter ve belgelerini vergi incelemesi yapmaya yetkili olan kişilere ibraz etmeme durumu;

- Vergi Usul Kanunu 30’uncu maddesine göre re’sen takdir nedeni olarak sayılmıştır.
- Vergi Usul Kanunu mükerrer 355’inci maddesine göre özel usulsüzlük cezası kesilmesini gerektirecektir.
- Vergi Usul Kanunu 359’uncu maddesinin a fıkrasının 2’nci bendine göre varlığı noter tasdik kayıtları veya sair suretlerle sabit olduğu halde, inceleme sırasında vergi incelemesine yetkili kimselere defter ve belgelerin ibraz edilmemesi, bu fıkra hükmünün uygulanmasında gizleme olarak kabul edilir. Defter, kayıt ve belgeleri tahrif edenler veya gizleyenler veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar hakkında on sekiz aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
- Yine Vergi Usul Kanunu 341’nci maddesine göre vergi ziyasına sebebiyet verecektir ve mezkûr Kanun’un 344’üncü maddesine göre Vergi ziyasına 359’uncu maddede yazılı fiillerle sebebiyet verilmesi halinde vergi ziyası cezası üç kat uygulanmasına sebep olacaktır.

4.2- Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından

Katma Değer Vergisi Kanunu 29’uncu maddesine göre vergi indirimi “Mükellefler, yaptıkları vergi-

ye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden, bu Kanunda aksine hüküm olmadıkça, faaliyetlerine ilişkin olarak aşağıdaki vergileri indirebilirler:

- a) Kendilerine yapılan teslim ve hizmetler dolayısıyla hesaplanarak düzenlenen fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisi,
- b) İthal olunan mal ve hizmetler dolayısıyla ödenen katma değer vergisi,
- c) Götürü veya telif edici usulde vergiye tabi mükelleflerden gerçek usulde vergilendirmeye geçenlerin, çıkarılan envantere göre hesap dönemi başındaki mallara ait fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisi” şeklinde açıklanmıştır. Mezkûr Kanun’un 34’üncü maddesine göre ise yurt içinden sağlanan veya ithal olunan mal ve hizmetlere ait Katma Değer Vergisi, alış faturası veya benzeri vesikalar ve gümrük makbuzu üzerinden ayrıca gösterilmek ve bu vesikalar kanuni defterlere kaydedilmek şartıyla indirilebilir.

Defter ve belgeleri zayi olduğu halde talep şartlarını sağlamadığından zayi belgesi alamayan ve dolayısıyla vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlara ibraz edemeyen mükelleflerin ilgili KDV dönemlerinde indirim konusu yaptıkları KDV’ler reddedilecektir. Bu durum aynı zamanda Vergi Usul Kanunu madde 359’uncü maddede yazılı fiillere sebebiyet verdiği için mezkûr Kanun’un 340’inci maddesine göre üç kat vergi ziyai cezası kesilmesini gerektirecektir.

Öte yandan defter ve belgelerinin zayi olması durumunu zayi belgesi ile ispat eden mükelleflerin katma değer vergisi iadesi ile ilgili Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği’nde şu şekilde açıklama yapılmıştır.

“Defter ve Belgelerin Zayi Olması (Yangın, Su Baskını, Çalınma Gibi) Durumunda İade

213 sayılı Kanununun 13 üncü maddesinde belirtilen mücbir sebep hali nedeniyle defter ve belgelerinin zayi olduğunu Türk Ticaret Kanunu’nun 82 nci maddesine uygun olarak ispat eden mükelleflerin iade talepleri, iade talebi ile ilgili alış ve giderlere ait KDV’nin satıcılar tarafından ilgili dönem beyanlarına dahil edildiğinin ispatına bağlı olarak yerine getirilir.

İndirim konusu yapılan verginin satıcılar tarafından beyan edilip ödendiğinin herhangi bir şekilde tevsik edilememesi halinde vergi inceleme raporuna göre işlem yapılır.

Mücbir sebep hali bulunan satıcının beyanname verme ve buna ilişkin vergiyi ödeme süresinin 213 sayılı Kanununun 111 inci maddesi uyarınca uzamış olması halinde bu süre içindeki iade talepleri de genel esaslara göre yerine getirilir.

3065 sayılı Kanununun 29 ve 34 üncü maddeleri gereğince KDV’nin indirim konusu yapılabilmesi için;

- a) Vergi, alış faturası veya benzeri vesikalar ile gümrük makbuzu üzerinde ayrıca gösterilmeli,
- b) Söz konusu vesikalar, vergiyi doğuran olayın vuku bulunduğu takvim yılı aşılmamak şartıyla kanuni defterlere kaydedilmelidir.

Buna göre, defter ve belgeleri çeşitli nedenlerle zayi olan mükelleflerin, bu dönemlere ilişkin olarak verdikleri KDV beyannamelerinde indirim konusu yaptıkları vergileri gerçekten yüklenip yüklenmedikleri, defterlerine kaydedip kaydetmedikleri, dolayısıyla indirime hak kazanıp kazanmadıklarının harici delillerle tespiti gerekmektedir. Bu kapsamda indirim konusu yapılan verginin satıcılar tarafından beyannamesine dahil edildiğinin tespiti delil olarak kabul edilir.”

Bu hüküm ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere defter ve belgeleri zayi olan mükelleflerin KDV indirimlerinin kabul edilebilmesi ve varsa KDV iade talepleri için indirim konusu yapılan verginin mal alışı yaptıkları firmalar tarafından beyannamesine dahil edildiğinin tespiti edilmesi gerekecektir.

4.3-Türk Ticaret Kanunu Açısından

Defter ve belgeleri zayı olan tacirler daha önce yukarıda açıklamış olduğumuz gibi 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 82'nci maddesine göre ziyayı öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde ticari işletmesinin bulunduğu yer yetkili mahkemesinden kendisine bir belge verilmesini isteyebilir. Zayı belgesinin alınamaması ve vergi incelemesine yetkili olanlara defter ve belgelerin ibraz edilememesi durumunda uygulanacak ceza ise mezkûr Kanun'un 562'nci maddesinde şu şekilde açıklamıştır;

"Bu Kanun hükümlerine göre tutulmakla veya muhafaza edilmekle yükümlü olunan defter, kayıt ve belgeler ile bunlara ilişkin bilgileri, denetime tabi tutulan gerçek veya tüzel kişiye ait olup olmadığına bakılmaksızın, 210 uncu maddenin birinci fıkrasına göre denetime yetkili olanlarca istenmesine rağmen vermeyenler veya eksik verenler ya da bu denetim elemanlarının görevlerini yapmalarını engelleyenler, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır."

Adli para cezasının bir günlük karşılığının kaç Türk Lirası olacağı Türk Ceza Kanunu'nun 52'nci maddesinde şu şekilde açıklanmıştır;

"(1) Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.

(2) En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir."

Bu hüküm ve açıklamalara göre defter ve belgeleri zayı olan, zayı belgesi almayan ve vergi incelemesine yetkili olanlara defter ve belgelerini ibraz edemeyen tacirler en az 6.000 (300 x 20) TL, en fazla 73.000 (730 x 100) TL adli para cezasına maruz kalacaklardır.

13.12.2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan Elektronik Defter Genel Tebliği'ne göre defterlerini elektronik ortamda tutan mükellefler elektronik defterler ile beratlarının veri bütünlüğünün sağlanması ile kaynağının inkâr edilmezliği, güvenli elektronik imza veya mali mühür ile garanti altına alındığı için elektronik defterlerini kâğıt ortamında saklanmayacaktır. Elektronik defter uygulaması, tutulması zorunlu defter ve belgelerin kâğıt ortamında muhafaza edemeyip zayı belgesi alamama ihtimaline karşı yukarıda belirttiğimiz cezalara maruz kalmama açısından mükellefler açısından avantajlı olacaktır.

5- SONUÇ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, defter ve belgeleri zayı olan tacirlere Vergi Usul Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu açısından oluşabilecek cezalara maruz kalmamaları adına zayı belgesi edinebilme imkânı sağlamıştır. Zayı belgesi almayan mükellefler özel usulsüzlük cezası, vergi ziyayı cezası, hürriyeti bağlayıcı ceza, adli para cezası gibi çeşitli cezalarla karşı karşıya kalacaklardır. Ayrıca zayı belgesi alan mükelleflerin KDV indirimlerinin kabulü için mal veya hizmet alışı yaptığı firmalar tarafından zayı olan belgelerde gösterilen katma değer vergisinin beyan edilip ödenmesi ve bu durumun tespiti önem teşkil etmektedir. Yapılan tüm hüküm ve açıklamalara göre defter ve belgeleri zayı olan mükelleflerin bu durumu öğrendikten on beş gün içerisinde yetkili mahkemeden zayı belgesi almaları gerekecektir. Aksi takdirde mükellefler yukarıda belirttiğimiz cezalara maruz kalacaklardır.

KAYNAKÇA

- ALTAŞ, S. (2014), Zayi Belgesinin Reddini Ve İptalini Gerektiren Sebepler, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 315, 2014, S.140
- T.C. Yasalar (10.01.1961) 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (10703-10705 Sayılı)
- T.C. Yasalar (14.02.2011) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Ankara: Resmi Gazete (27846 Sayılı)
- T.C. Yasalar (02.11.1984) 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu Ankara: Resmi Gazete (18563 Sayılı)
- T.C. Yasalar (12.10.2004) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Ankara: Resmi Gazete (25611 Sayılı)
- T.C. Tebliğler (19.12.2012) Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ Ankara: Resmi Gazete (28502 Sayılı)
- T.C. Tebliğler (26.04.2014) Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği Ankara: Resmi Gazete (28983 Sayılı)
- T.C. Tebliğler (13.11.2011) 1 Sıra Nolu Elektronik Defter Genel Tebliği Ankara: Resmi Gazete (28141 Sayılı)
- Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin (10.02.2010) E.2008/10015, K.2010/1416 sayılı kararı